

František Josef doufal zakončiti svoji vládu mírem, ale čest mu velí chopiti se meče.

Pocituje bezpochyby dobře i v kruhu diplomatických intrikán, jímž jest dnes obklopen, jaký od por po celém světě a hlavně jeho říši mezi německými národnostmi vyvolalo vypovězení války malému sousedu, Srbsku a jak jest za to on po celém světě odsuzován, vydal František Josef, císař rakouský zvláštní manifest, jímž svůj hrozný čin, vyvolání kruté války, vysvětluje a omlouvá.

V manifestu tom tvrdí starý despot, že jest mu velice líto, že ku konci svého života musel se ještě chopiti meče, když bylo jeho vřelým přáním v posledních letech svého života uchrániti mocnářství od břemen a obětí války. V prohlášení se praví mimo jiné:

„Prozřetelnost usoudila jinak. Intriky zlomyšlného protivníka nutí mne na obranu cíti mé monarchie a na ochranu její důstojnosti a zajištění jejích držav chopiti se meče po dlouhé periodě míru.“

Dále se praví v pozoruhodné listině, že Srbsko se ukázalo býti nevděčným za podporu, již císařovi předkové poskytovali srbské neodvislosti (!), že Srbsko po léta sledovalo stezku otevřeného nepřátelství k Rakousko-Uhersku, že rakouská anexace Bosny a Hercegoviny, jež nepoškolila práva žádného Srba vyvolala v Srbsku projevy nejostřejší nenávisti. „Vláda rakouská,“ pokračuje pak císař, „použila hezké výsady silnějšího a s největšími ohledy a mírností pouze požádala Srbsko, aby snížilo svoji armádu na mírový stav a slíbilo, že půjde stezkami míru a přátelství.“

Dle manifestu byla prý to blahodlnost Rakouska, která dovolila Srbsku sklídky ovoce jeho vítězství nad Tureckem, ale naděje, že Srbsko dodrží svoje slovo nebyly splněny. Plamen nenávisti proti mně a mému domu šlehal stále výše. Čím dál tím více od nás mocí neoddelitelnosti Rakousko-Uherska byl projevován stále nepokrytěji. „Zločinná“ propaganda byla rozšiřována i za hranice, do Rakouska, čelíc k zničení pořádku a loyality v jihovýchodních provinciích monarchie a k svádění odrůstající mládeže a poukání jí k šíleným a velezrádným činům.

„Řada vražedných útoků provedených dobře organizovaným a provedeným spiknutím, jímž se zdálo tak, že jsem byl zraněn já i můj oddaný lid v samém srdci, tvůj viditelnou krvavou stopu těchto tajných machinací, jež byly připravovány přímo v Srbsku.“

Prohlášení praví, že tento nesnesitelným provokacím musí býti učiněn konec, aby byla čest a důstojnost císařství ochráněna a její politický, vojenský a hospodářský vývoj zajištěn od stálých nárazů.

„V této slavné chvíli jsem si plně vědom celého významu mého rozhodnutí a mé zodpovědnosti před Všemohoucím. Skládám své naděje v statečné a oddané šiky Rakouska-Uherska a ve Všemohoucím, že dají vítězství rakouským zbraním.“

Politování hodným faktem v tomto manifestu jest, že se dal starý monarcha obklopující jej válečnou stranou svěsti k tvrzení, že jest před tvář celého světa pustou, do nebe volající lží. Jest to tvrzení, že Rakousko ve své shovívavosti dovolilo Srbsku sklídky ovoce jeho vítězství nad Turky. Rakousko předně dle všeho morálního i mezinárodního práva nemělo čeho dovolovati a za druhé připravilo svými zločinnými pletichy Srbsko o hlavní ovoce jeho vítězství, o vytvoření přístupu k moři.

Ne, to nemluví starý, senilní monarcha. Tímto manifestem mluví zlotřilá, prolhaná, úskočná a již následků svého zločinného kroku se obávající Vídeň od luzy dole v ulici do kamarily v súdech Burgu.

Je dost chleba pro všechny?

Dávnou obavou chudého obyvatelstva a starou výmluvou lichvářů s potravinami je, že země neprodukuje dosti obilí, aby všem lidem poskytovala dostatečné potraviny, nebo že jeho výroba je spojena s takovými náklady, že neustále zdražování je nevyhnutelné.

Býl to již známý učence světového jména Elissé Reclus, který ve svém spisku „Plodiny země“ ukázal, že tvrzení o nedostatku potravin na zemi pro řádnou výživu všeho obyvatelstva je naprosto nesprávné. Ale kdežto Reclus činil své jinak velmi dobře výpočty na podkladě statistik a odhadů v jeho době přece ještě nepřesných uvádí nyní známý český národohodopisář Jan Kaloušek v revui „Naše Dobrá“ přesně a velmi výrazně číslky o tom, že obilí je dosti, že by ho mohlo býti ležce ještě daleko více, kdyby jen bylo lze je spotřebovati. Poukazuje i na jiné ještě stránky novodobé výroby, které již dnes zajišťují blahobyt všem lidem, jen kdyby společenské zřízení dnešní to připouštělo. Tím vyvrací dlouho známé a často i chudými lidmi sdílené mínění, že země je předlidná. „že je na světě moc lidí,“ že musí přijíti válka a vyvraždit statisíce obyvatelstva, aby mohli nastat opět blahobyt. Ne hloupějšího nad to. Číslky Kalouškovy skutečně dokazují, že jenom nerozumný lidský a násilnický tříd vládnoucí udržují ještě dnes nouzi a nedostatek potravin mezi chudým obyvatelstvem.

Profesor Kaloušek v podstatě uvádí toto:

Zrovna v nejnovejší době přibýlo světového výtěžku nejdůležitějších živých plodin mnohem rychlejších procentem, nežli přibývá obyvatelstva. Tak byla průměrná roční světová sklizeň pšenice v období od roku 1898 do r. 1902 757 milionů metrických centů, kdežto již za deset let ve stejném období od roku 1908 do r. 1912 obnášela sklizeň pšenice 990 milionů metrických centů. Vzrostla tedy sklizeň této nejdůležitější obiliny o více než 30 procent. Podobně jako u pšenice, bylo tomu i u jiných potravin, avšak obyvatelstva přibývalo na zemi sotva 12 až 15 procent.

Přihlédnem-li pouze k Evropě, vidíme, že v období od roku 1898 do r. 1902 byla úroda pšenice průměrně 444 miliony metrických centů. V téže době bylo v Evropě napočítáno 398 milionů obyvatel. V letech 1908 až 1912 byla průměrná roční sklizeň pšenice v Evropě již 546 milionů metrických centů, obyvatelstva pak napočítáno 447 milionů. I vidíme z toho, že roční přírůstek pšenice byl 23 procenta, kdežto obyvatelstva přibývalo pouze o 12½ procenta. Stejně se to jeví i při jiných obilnách a potravinách. Počítáno od roku 1912 nazpět, byla světová sklizeň žita a pšenice dohromady za dobu 17 let větší o 45,6 procenta, kdežto přírůstek obyvatelstva za tutéž dobu nebyl ani poloviční. Z toho je tedy naprosto zřejmo, že o přírodu zavineném nedostatku potravin nemůže býti řeči a citovaní námi národohodopisář podotýká vyslovně, že není pochyby, že by se v čas potřeby mohlo vypěstít více obilí, a že se ho jen proto více nepěstuje, že by se neobdělalo a že při přibýtku by se ceny stáhly a pěstění nevyplácelo.

To však je pouze jedna stránka skutečného blahobytu lidstva. Jiných výrobků přibýlo ještě daleko větším poměrem. Na příklad výroba kamenného a hnědého uhlí zvětšila se od roku 1895 do r. 1910 z 558 milionů tun na 1140 milionů tun, čili vzrostla o 94 procenta. Petroleje se dobývá za tutéž dobu 15 let o 228 procent více, železa o 128 procent více, ocele o 290 procent více. Tedy v poměru daleko rychlejším, nežli se lidstvo rozmnožuje.

Nevědomý člověk snad by řekl: Dobývání ocele, petroleje a uhlí nemůže mít vlivu na náš blahobyt. Nehledě k tomu, že toto je pouze ukázka, platící i pro jiné potřeby lidské, má právě výroba uhlí, jež hož množství se za půl století zosmerónásobilo, nesmírný význam

pro lidský blahobyt. Za starověku měl blahobyt ten, kdo vlastnil pro sebe hojně otroky, ve středověku pak, kdo měl nevolníky, kteří by pro něho pracovali. Tyto otroky a nevolníky zastávají dnes stroje. Ve službách různého průmyslu — ve Spojených Státech, praví profesor Koloušek, „bylo roku 1910 zaměstnáno vedle 7 milionů lidí ještě 18 ½ milionů sil koňských. Tato motorická síla může nahraditi práci nejméně 280 milionů silných, neustále pracujících otroků, na které je vždy bezpečné spoléhnouti.“ Při tom nikterak snad neubývá následkem zavedení strojů poptávky po dělnících, právě naopak, průmysl je to, jenž zaměstnává přebytek venkovského obyvatelstva, avšak dělnictvo dostává se tak stále ku práci důmyslnější, větší obratnosti vyžadující, poněvadž hrubá práce nahražována je stroji. Co to však znamená? To znamená tolik, že kdyby tyto stroje nepracovaly pouze ve prospěch jednotlivců-kapitalistů, stačily by zajistiti blahobyt všemu lidstvu. Dokazují to na příkladu podrobné cifry, které máme o počtu motorových koňských sil z Belgie. Tamější statistika uvádí, že za dobu 40 let, od roku 1870 do roku 1910 rozmnožila se motorická síla z 100.000 koňských sil na 770.000, tedy téměř osmkrát tolik. Kdybychom to rozpočetili na obyvatelstvo, shledali bychom, že v roce 1870 připadala na pětiletou rodinu v Belgii jen jedna třetina koňské síly, to jest přepočítáno na lidskou práci, jakoby pro ni pracovalo 5 otroků. V roce 1910 připadlo by na takovou rodinu již 1,8 koňské síly, to jest jakoby měla k službám nejméně 27 silných otroků. Představme si, jaký blahobyt by to znamenalo, kdyby tato motorická síla byla skutečně řízena ve prospěch obyvatelů všech, a nikoli jenom několika málo velkokapitalistů. Dokazuje to zároveň správnost zásad, že země má dosti potravin pro všechny své děti, že nikterak není předlidná, nýbrž naopak obydlena velmi řídko, a že veliké přírodní síly, které již získáváme, a jež při správné úpravě výrobních poměrů ještě bychom mohli získati pomocí vědy na přírodě, stačí již dnes zajistiti dokonalý blahobyt všem tvorům lidským. A není to jenom mínění naše, nýbrž všech poctivých národohodopisářů a na potvrzení toho můžeme citovati slova, jímž profesor Kaloušek končí svůj článek „O sociálnímu významu moderní techniky“, z něhož jsme vybrali výše uvedené číslky.

„Zajisté se možnost všestranného blahobytu a pohodlí nekonečně zvětšila proti dobám dřívějším, kdy člověk byl odkázán jen na své vlastní síly, a kdy kromě toho nebyla známa svépomoc lidská. I když jen v nejužších mezích uzavřeném domácnosti rodinné, kromě osvěs pomocí poddanské pro vyšší stav, kdežto nyní lidstvo může býti a je součinně navzájem po celé zeměkouli pro ukončení svých potřeb. Je při tom arci nouze a bída nevyhnutelná, to je ovšem vinou neurovnalých dosud poměrů a styků sociálních, a udržuje se toto strádání nikoli následkem pokroku techniky, nýbrž zastaralou setrvačností přímo proti tendenci těch pokroků, které povedou a vésti musí ke všeobecnému blahobytu všech lidí ve spořádaných společnostech lidských.“

Ukažte, kde Rakousko vykonal co dobrého!

Znameníť anglický státník William E. Gladstone vyzval kdysi v plemenné řeči kochli, aby položil prst na kterékoli místo na mapě a ukázal, kde Rakousko bylo by vykonal něco dobrého — ale vyzvala tato zůstala až dosud bez odpovědi. Rakouská politika byla odkazívána nicemná vždy a všude a nynější její nestoudné vystupování proti Srbsku charakterisuje ji nejlépe. Srbsko jest národem slovanským, jest národem malým — a proto z libovole vídeňské diplomacie má býti pokořeno tak, jako snad žádná jiná zem nikdy před tím. Srbové se ukázali z jihoslovanských národů nejvyspě-

lejšími, na Balkáně kynula jim přirozeně největší budoucnost a proto jest docela pochopitelné, že právě proti nim soustředěny ovány jsou intriky Rakouska. Aby Srbsku zamezen byl přístup k moři, došlo na přání rakouských diplomatů k založení albánského „království“, bylo do něho zahrnuto přímo násilně nějakých 300.000 řecků ze severního Epiru jenom z té příčiny, aby nový král vedle bojovných a nezkroutných horalů měl také nějaké useblé poddané a poplatníky — ale přes tyto diplomatické výpočty učinili řeckové pořádnou čaru se zbraní v ruce a dnes nějaký ten „albánský stát“ vypadá jako hodně ubohá utopie. Proti velko-srbské propagandě našlo Srbsko v sarajevském atentátu. Vybájovalo si, že atentát sosnován byl v Bělehradě, že byli do něho zapleteni srbsí důstojníci a že nejdříve se vlastně o nic jiného, nežli o nebezpečnou agitaci, ježž účelem jest odtrhnouti od Rakouska kus území. Kdo chce vyvolati svár, najde si k tomu vždycky příčinu a jak vidno, rakouská politika k různým záminkám nemá také zrovna daleko. Ale komicky při celé té snatce zápletce vypadá, prohlašují-li Rakouská vláda považuje za svou povinnost učiniti konec těmto intrikám, jež pokoj říše ustavičně ohrožují. Byl-li někdo vůbec nějakým provokatérem a bouřlivákem, nebylo to Srbsko ani jiné slovanské národy na Balkáně, ale právě rakouská diplomacie, která k prozrazení svých nekalých záměrů neleká se ani takových zdrcujících následků, jakými může býti strnuti celé řady beztak militarismem vyssátých národů do všeobecné války. Gladstone proměl o Rakousku hodně příkrý výrok, ale věděl dobře, co povídá.

„Nebraska.“

Nebraska se svými 49.000.000 akrů pozemků, ležící mezi řekou Mississippi, Skalnatými horami, Kanadou a zálivem Mexickým. Z této rozlohy Nebrasky 29.000.000 akrů má takové složení půdy, jaké nejlépe se hodí pro zemědělské účely. Nebraska je nejdůležitější částí této obrovité vnitřní zemědělské říše, která je neúrodnější krajinou své velikosti na světě. Zde rodí se sedm desetin potravin, jež exportuje americký národ. Zde rodí se tři pětiny bavlny a ovoce mírného pásma, vyrábí čtyři pětiny masných produktů, devět desetin řepného cukru a polovina třtinového cukru.

Nebraska se svou obdivuhodně úrodnou půdou znaným dílem přispívá k této produkci. Všechny zdroje Nebrasky nebyly však dosud objeveny. Stát tento nalézá se teprve ve svých počátečních a jeho možnosti vývoje jsou pozoruhodné. Nebraská půda je ojedinelou mezi ostatními půdami světa. Největší část Nebrasky, skoro 40.000 čtverečních mil, má zvláštní nános, jenž je nejproduktivnější půdou na světě, velice produktivní a při tom snadno obdělátnou. Ať jakýkoli je původ této půdy, ať přiměna byla větrem anebo přiválen vod, toliko je jisto, že není obdivuhodnější půdy nikde jinde. Často její hloubka dosahuje 500 stop; průměrná hloubka je 300 stop. Od špora dolu je plna elementů, které podporují rostlinný vzrůst, a nemůže býti lepší půdy pro farmaření.

Snad jedině svému znamenitému uzpůsobení pro zemědělství děkuje stát Nebraska za svůj neobyčejně rychlý vývoj. Ještě v letech sedmdesátých byl tu „divoký západ,“ namnoze ještě přerie, řídko osazená statečným pionýry, stále připravenými k zápasu s Indiány anebo loupeživými bělochy, kteří sem přehli z jiných států. První úrody nebyly valné. Ale když země dokonale byla připravena a obdělána, dala úrodu dobrou. Kdo nenechal se zastrašiti prvními nezdarů a na pozemcích vytrval, ten na konec dostatečně odměněn byl za útrapy zařité.

Pro osazování Nebrasky ote-

řena byla jako území dne 30. května roku 1854. Tehdy ovšem rozumně se Nebraskou daleko větší rozloha než v přítomné době. Patřily k Nebrascce obě Dakoty, Colorado, Idaho a části států jiných. Nyní měří Nebraska 76.855 čtverečních mil a z toho dobrých 70 procent nalézá se pod pluhem. Dle nejposlednějšího druhého Nebraska má kolem půl druhého milionu obyvatel, z kteréhožto počtu kolem 80.000 je Čechů.

Nebraska je nejčestějším státem v Unii, ježto její procento českého obyvatelstva je nejvyšší. Krajané naši zaměstnávají se hlavně farmařením a patří mezi nejspěšnější rolníky na západě. Němenci i jako obchodníci jsou úspěšní a také v jiných zaměstnáních pracují se zdarem. V Nebrascce nalézá se celá řada zcela českých městek. Nejvíce Čechů usazeno je v Douglas, Saline, Colfax, Saunders a Butler okresích.

Nebraska je jedním z vůdčích států v pásmu kukuřičném a má četné přednosti. Je první v hodnotě hovězího dobytka, první v průměrné úrodě pšenice po akru, druhým v průměrném majetku na farmách dle hlavy, druhým v ceně úrody pšenice dle hlavy, druhým v hodnotě vepřového dobytka, čtvrtým v úrodě žita, pátým v úrodě ovsa a má nejvíce bankovních vkladů průměrně na jednoho obyvatele ze všech států Unie.

Nebraska je velkým mlékařským státem. Je k tomu velmi dobře uzpůsobena. Západní část státu nalézá se 4.500 stop nad hladinou mořskou, kdežto při hranicích východních, při řece Missonri, je krajina asi 1.000 stop nad hladinou mořskou. Tři říční systémy protínají stát po celé jeho délce a ve skutečnosti žádný jiný stát nemá takovou zásobu vod. Za posledního roku produkce v mlékařském oboru, počítaje v to maslo, smetanu a mléko, měla cenu \$29.459.664.

Nebraska známa je dále pro své pokročilé dobytkaření, drůbežnictví a ovočářství. Je opravdovým velkým a pozoruhodným státem v každém ohledu. Má velké přírodní bohatství — neobyčejnou úrodnost půdy. A této skutečnosti děkuje za svůj rychlý přerod z pustiny, kde prohnali se Indiáni, ve velký úrodný kraj s čilými a kvetoucími městy a městečky a prosperujícími farmami, obchodníky a řemeslníky. Nebraska má před sebou velkou budoucnost. Udrž si jisté i v budoucnosti svoje významné místo mezi ostatními státy a tak vždy náležet bude k nejpřednějšímu v celé Unii.

Dějiny bramborů.

Pěstování bramborů počíná 16. stol. Trvalo to hodně dlouho, než se pěstování bramborů vžilo mezi lid. Ještě ve století 17. a 18. bylo pěstování bramborů novotou, proti níž se lidé s velkým odporem stavěli. Brambory se lidu musily přímo násilím vnučovati.

Původní vlastní brambory je Amerika. V Jižní Americe v republikách Chile a Peru pěstovaly se prý brambory ještě před příchodem Evropanů a doposud se tam nalézá ve stavu divokém. Do Evropy byly dovezeny v XVI. stol. dvojí cestou: přes Španělsko a přes Anglii. Tvrdí se, že nejdříve dovezl brambory anglický admirál Walter Raleigh, a to nejprve do Irska odtud přešly do Anglie a Francie. Za pravděpodobnější pokládá se zpráva druhá, která tvrdí, že brambory se dostaly nejprve do Španělska a pak do Itálie. Tato druhá zpráva zdá se věrohodnější, poněvadž r. 1588 vídeňský učence píše, že pěstuje brambory, které dostal z Itálie.

Další doklady nám potvrzují, že v r. 1616 byly brambory považovány jako vzácné jídlo na královské tabuli v Paříži, leckdes v panenských zahradách pěstují je pro okrasu a pomalu počíná si i lid jich všimati. Ale trvá to opět celé století, než lid v jejich cenu uvěří, poněvadž myslí, že páni to s ním nemyslí dobře, když brambory mu doporučují. Přišel hlad. Lid naučí se, že má hlad, a vrchnost počíná

podané ku pěstování bramborů nutiti, ale marně. Jestliže se přece někdo odvážil nasázet brambory, rozlečený lid pole rozdupe a rozkopá.

V Čechách v letech 1771—1772, kdy panoval velký hlad, počínaly se brambory ve větší míře pěstovati. Brzy na to v r. 1780—1782 počaly se šířiti ve střední Evropě nemoci. Lidé, neumějící si vznik těchto nemocí vysvětliti, sváděli vše na brambory. Odpor proti bramborům byl tak mocný, že samy úřady zakázaly pěstování a požívání bramborů. Stalo se tak v Berlíně 1780, v Praze 1805.

V Čechách sázeli první brambory mnichové Hyberbáci jako okrasnou květinu ve své klášterní zahradě v Praze na dvoře nynějšího finančního ředitelství. Je brambory ještě na počátku předešlého století byly v Čechách a zvláště v východních Slovanech dosti vzácné, dokazuje zaručený případ z jižních Čech, kde tato plodina nyní převládá. Car Alexandr I., vraceje se r. 1815 z Paříže do Petrohradu, navštívil knížete Schwarzzenberga a vyoral vlastnoručně dne 19. října na „jiterním poli“ „U vývohy,“ blíže lesíka za vsí Hošinem na Hlubocku, jeden „šňorek“ bramborů, jež provázek jeho kněžný sbíraly. Vlastníka pole, chalupníka Saitla, obdaroval pěti dukáty a u myslivce Japetra v Purkáři, na zahradě jezd brambory, jež z Hluboké si vzal a tam si dal uvařiti.

Teprve války napoleonské dopomohly bramborům ke konečnému vítězství. Dnes jenom v Čechách sklízí bramborů pohybuje se kolem 40 milionů metrických centů ročně.

Dnes stal se brambor jednou z nejdůležitějších rostlin hospodářských a vypěstováno na sta druhů a odrůd, rozdílných tvarem hlíz, barvou, atd. — Brambor u potřebuje se v domácnosti, hospodářství i průmyslu a jest nejdůležitější surovinou při výrobě škrobu, hroznového cukru a při pálení lihu.

Naším hospodynám dlužno o bramborech také několik slov připomenouti. Vaření lounaných bramborů vznikají značné ztráty živých látek ústrojných, zejména tehdy, vhodí-li se brambory do studené vody a zvolna se privádějí do varu. Vaří-li se brambory se slupkou, jsou ztráty mnohem menší. Pečení bramborů jest lepší než vaření. Přísadou mléka nebo másla zvýšnost vařených bramborový šimne. Ve vařených bramborech jest stravitelné 93 proc. sušiny. Hlíza bramborová obsahuje průměrně 78,3 proc. vody, 2,2 proc. proteinu (látek dusíkatých), 0,1 proc. tuku, 18 proc. uhlohydrátů a 1 proc. popelu (látek nerostných).

Dnešní sklizeň bramborů v celém světě, činí mnoho milionů metrických centů ročně, ale vývoj tohoto odvětví výroby rostlinné nelze posuzovati jenom dle množství sklizené, nýbrž dle zušlechtnění, t. j. zvýšení jejich hodnoty (škrobnatosti). Pokusy bylo dokázáno, že lze zvýšiti racionelním pěstováním škrobnatost bramborů ze 13 na 23 procent, což má velký vliv na jejich cenu.

Jak z krátkého tohoto pojednání vidno, není historie brambor, dnes mezi lidem hodně všedního předmětu, bez zajímavosti.

Tajemný Ostrov!
Od Juluse Vernea.
Tento krásný román ve třech dílech a čítající 525 stránek posleme na kteroukoliv adresu ve Spojených Státech
za \$1.50.
Adresujte ODVARKA BROS., Clarkson.